

Pomenki

o slovenskem pisanji.

II.

U. Kolikor glav — toliko obrazov, in kolikor človekov — toliko vekov. To je sicer res; vendar so si ljudje, da so razni po licu in po glasu, med seboj podobni tim bolj, čim bliže so si v rodu. Ali je to tudi med jeziki?

T. I tudi, in pa še tako, da učenjaci vse jezike, kar se jih govori na svetu, po vzajemni podobnosti devajo zdaj v štiri (Šafařík), zdaj v tri (Schleicher) rede; in med temi so spet znamenja, ktera kažejo, da so tudi ti iz enega in ravno tistega vira.

U. Kteri so pač tisti trije redi, v katerih se vjemajo vsi drugi?

T. Pervi ima v sebi jezike enozložne (die einsilbigen), drugi prilepne (die agglutinierenden), tretji pa pregibne (die flectierenden). Kar se v tretjem redu s skloni in spregami, to se v drugem zaznamnja z raznimi nastavki in pridévki ali prilepki. Vsak red ima se vé mnogo razredov.

U. Slovani sklanjamo in spregamo, tedaj smo po jeziku iz tretjega reda.

T. Kar nas je indogermanskega ali indoevropskega plemena, smo sploh iz tega reda; iz drugega so v Evropi le madjarski, turški in nekteri mongolski rodovi.

U. Kaj će reči to: indogermanskega ali indoevropskega plemena?

T. S to besedo hočejo zaznamnjati sorodne národe po Aziji in Evropi, po dveh naj slavnishih, po Indih in po Germanih.

U. Kobi že djali: vindogermanskega, bi ne oporekal, da bi Vindi t. j. Slovani bili pred Germani!

T. Imenujejo jih torej raji: indoevropsko, ali tudi arisko vzhodnje in zahodnje pleme.

U. In koliko razredov šteje naš red?

T. Osem, in po verstí so tako-le: 1) indiški, 2) iranški, 3) gerški, 4) latinski, 5) litvanski, 6) slovanški, 7) celtiški, in 8) germanski razred. V prvem slovi zlasti jezik staroindiški ali sanskritski; v drugem staroperziški

ali zenda; gerški, latinski in celtiški so le knjižni jeziki; germanskim ali nemškim na čelu je nekdanji gotiški; slovanski so pa najbližje litevskim ali litvanskim, in po tem, pravijo, sanskritskemu.

III.

U. Govoriti je nama le o razredu slovanskem; vendar, ker imé „sanskrit“ nekteri vedno svalkajo po ustih, povej mi, kaj da pomeni.

T. „Sanskrit“ je stari Indom, sveti jezik, ki se je zlasti po braminih zgodaj olikal, kar že beseda kaže: samskrta ali sanskrta (iz sam cum s' in krtas, krtas, krtam factus-a-um, iz korenike kr ali kar) t. j. samskrtabhâšâ, lingua perfecta, doveršen ali popolnoma jezik (vid. A. Weber, ind. Litg. str. 168, in Knjiž. II, 4), da se razloči od prostih ljudskih narečij.

U. S tim popolnoma jezikom je v rodu tedaj tudi slovanski?

T. Zdi se mi, da je razred slovanski sam košata lipa z mnogimi verhovi in vejami, z živim zelenim perjem in lepim belim cvetjem, po katerem šumijo marljive bučelice iskaje sladkega jezikoslovnega medu. Zdi se mi, da je razred slovanski sam velika zadruha, v kateri živijo veselo napredovaje mnoge krepke družine slovanske.

U. Pa so vendar vse družine le ena zadruha, kakor vse veje s svojimi verhovi le ena lipa? Ali nismo Slovani vsi le en národ, ali nimamo vsi le enega jezika?

T. Smo en národ smo, in sicer velikansk národ, ki ima v sebi več národovskih družin ali rodov, kateri se ločijo spet med seboj po jeziku in po slovstvu. — Doslej, žali Bog! skupnega ali vzajemnega jezika Slovani nimamo.

U. Ali ga pa nismo že imeli? Ali ni prvi književni jezik ravno staroslovenščina, mati vsem sedanjim narečjem slovanskim? Ali ne pravi v tem smislu „Jezičnik“ v glasovitem pismu svojem, da ima novoslovenščina prva pravico do svoje matere in da se potem ima likati po bližnjih narečjih slovanskih, z vednim ozirom na staroslovenščino? Ali nama ni govoriti le o jeziku slovanskem in njegovih narečjih? Mar imamo Slovani celó več jezikov? Koliko jih torej šteje razred slovanski, in kako se vjemajo med seboj?

T. To je vprašanje silo imenitno, o katerem se hočeva tedaj letos prijazno razgovarjati tako, da spolnujeva nalogo, katero je dal nama „Jezičnik“, da pa vendar ne bo mogel očitati nama Znojemski, kar pòje od Slovencev:

Da čerka le mori,
In duh duhá živí,
To kliče celi svet;
Slovenec za duhá
Pa boljšega kaj zna,
Za čerko le je vnet!

P a š n i k.

Koliko? Več učiteljev je, ki mislijo, da v šoli napredujejo le tako, če učence dalje in dalje silijo in ž njimi pri poučevanju neprenehoma naprej hité, ter mislijo, da so že vse storili, če so učencem prav veliko govorili in jim v eno mer dalje kazali. Tako se godí že pri pervincih v prvem razredu, pa tudi pozneje v višjih razredih in šolah. Učitelj si misli: „Pred ko dokončam svojo tvarino, bolje je, pred sem brez skerbi; kdor učencev zaostane, naj se pa še eno leto uči“. Ljubi moj! to so kaj puhle misli, ktere bi se v glavi modrega učitelja nikoli ne smele roditi, še manj pa spolnovati. Taki učitelji so se, berž ko ne, tudi sami tako učili, to je, da so hiteli do grižljeja svojega kruha, in niso imeli časa premišljevati, kam gredo, da je njih pravi namen le v tem, da odgojevaje poučujejo. Uči tedaj svoje učence le toliko, kolikor more njih um prebaviti; in napredovaj le takrat, kedar vidiš, da ti tvoji učenci s stopinjo za stopinjo zvesto in gotovo sledijo. Kakor hitro pa zapaziš, da ti učenci zaostajajo, stoj tudi ti, in poglej, kdo je kriv, in kje je zapreka, da učenci ne morejo za teboj.

Zlata zastavica. Pri nekem imenitnem učiteljskem zboru, je nekdo zbranim učiteljem zastavil vprašanje: „Kako je to, da učenci tako hitro pozabijo, kar se naučé?“ To vprašanje je bilo res prav zbadljivo, pa je gotovo segalo v dno serca marsikteremu lahkomišljenemu učitelju. In res je taka, čemu pa bi se učenci in učitelj trudili, ako se učenje in trud